क्षेत्रज्ञोद्विविधः त्वंपदार्थोजीवः तत्पदार्थईश्वरश्च तत्राद्योनिरूपितः इदानींतत्राप्यमीश्वरंनिरूपयति क्षेत्रज्ञआत्माव्यापीपुराणोजगत्कारणभूतः पुरुषःपूर्णःसाक्षादपरोक्षः सचस्वयंज्योतिः नतुज्ञानस्यविषयत्वेनाश्रयत्वेनवापरोऽक्षःअजः जन्मादिशून्यः परेषांब्रह्मादीनामपिईशः नारंजीव समूहः सअयनंयस्यनियंतुः भगवानैश्वर्यादिषड्गुणवान् वासुदेवःसर्वभूतानामाश्रयः स्वाधीनयामाययाआत्मनिजीवे अवधीयमानःअवस्थाप्य मानः कर्मकर्तरिप्रयोगः तन्नियंतृत्वेनवर्तमानइत्यर्थः ॥ १३ ॥ एतत्सदृष्टांतमाह यथेति आत्मस्वरूपेणप्राणरूपेण ईशेत्नियमयति इदंविश्वम् ॥ १४ ॥ तदेवमात्मनःशुद्धत्वं संसारस्यचमिथ्यात्वंप्रदर्श्येदानींतन्निवृत्तिमाह तनुभृत्देही वयुनोदयेनज्ञानोत्पत्त्याया वन्मायांविधूयात्मतत्त्वंनवेद तावदिहभ्रमति ॥ १५ ॥ यावच्चविषयानुरक्तंमनएवानर्थहेतुरितिनवेदतावन्निर्वेदाभावात्परिभ्रमत्येवेत्याह नेति आत्मनोलिंगमुपाधिभूतंमनः

क्षेत्रज्ञआत्मापुरुषःपुराणःसाक्षात्स्वयंज्योतिरजःपरेशः ॥ नारायणोभगवान्वासुदेवःस्वमाययात्मन्यवधीयमानः॥ १३॥ यथाऽनिलःस्थावरजंगमानामात्मस्वरूपेणनिविष्टईशेत्॥ एवंपरोभगवान्वासुदेवः क्षेत्रज्ञआत्मेदमनुप्रविष्टः॥ १४॥ नयावदेतांतनुभृन्नरेंद्र विधूयमायांवयुनोदयेन॥ विमुक्तसंगोजितषट्सपत्नोवेदात्मतत्त्वंभ्रमतीहतावत्॥ १५॥ नयावदेतन्मनआत्मलिंगंसंसारतापावपनंजनस्य॥ यच्छोकमोहामयरागलोभवैरानुबंधंममतांविधत्ते॥ १६॥ भ्रातृव्यमेनंतदद्भ्रवीर्यमुपेक्षयाऽध्येधितमप्रमत्तः॥ गुरोर्हरेश्चरणोपासनास्त्रोजहिव्यलीकंस्वयमात्ममोषम्॥ १७॥ इतिश्रीभागवतेमहापुराणेपंचमस्कंधेरहूगणसंवादेएकादशोऽध्यायः॥ ११॥ ॥ ७॥ ॥ ७॥ रहूगणउवाच नमोनमःकारणविग्रहाय स्वरूपतुच्छीकृतविग्रहाय॥ नमोऽवधूतद्विजबंधुलिंगनिगूढनित्यानुभवायतुभ्यम्॥ १॥

संसारतापानामावपनंक्षेत्रंयावन्नवेदतावद्भ्रमतीत्यनुषंगः तापावपनत्वेहेतुः यन्मनः शोकाद्यनुबंधंममतांचविधत्ते ॥ १६ ॥ तत्तस्मात्भ्रातृव्यंशत्रुमध्येधितंसंप्रवृद्धम् स्वयंव्यलीकंमिथ्याभूतंतथाऽप्यात्मानंमुष्णातीतितथातम् गुरुरेवहरिस्तस्यचरणोपासनमेवास्त्रंयस्य तथाभूतःसन् जहिघातय ॥ १७ ॥ इतिपंचमस्कंधेटीकायामेकादशोऽध्यायः ॥ ११ ॥ ॥ ७ ॥ ॥ ७ ॥ द्वादशेपुनरापृष्टःसंदेहेनमहीभृता सयोगीसर्वसंदेहानुपानुददितीर्यते ॥ १ ॥ कारणमीश्वरः तस्यैवलोकसंरक्षणार्थोविग्रहोयस्य स्वरूपेणपरमानंदप्रकाशेनतुच्छीकृतोविग्रहोयेन हेअवधूतयोगेश्वर द्विजबंधोर्लिंगेनवेषेणनिगूढोनित्यानुभवोयेनतस्मैनमः ॥ १ ॥